

УДК 338.45:330.341.1(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-12-24>**Попова А. О.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6369-2954>

Alla Popova

Potebnia Engineering Education and Research Institute
of the Zaporizhzhia National University

Петренко М. В.

аспірант,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6478-6945>

Mykhailo Petrenko

Potebnia Engineering Education and Research Institute
of the Zaporizhzhia National University

Петренко О. В.

аспірант,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2326-3249>

Oleksandr Petrenko

Potebnia Engineering Education and Research Institute
of the Zaporizhzhia National University

ВІД ДЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ДО ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

FROM DEINDUSTRIALIZATION TO HIGH-TECH REVIVAL: DEFINING STRATEGIC GUIDELINES FOR INDUSTRIAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Анотація. В умовах глибоких структурних деформацій промисловості та масштабних втрат виробничого потенціалу проблема відродження високотехнологічної промисловості України виходить за межі суто економічної проблематики і набуває стратегічного значення. У статті досліджені структурні передумови та стратегічні орієнтири промислового розвитку нашої країни в умовах тривалого періоду деіндустріалізації, а також воєнних руйнувань та необхідності післявоєнного відновлення національної економіки. Як переконливо доводить досвід провідних країн світу, саме високотехнологічні виробництва здатні забезпечити перехід від сировинної моделі розвитку економіки до інноваційно-індустріальної траєкторії зростання. На основі порівняльного аналізу динаміки таких показників, як валовий внутрішній продукт (ВВП) та розмір ВВП на одну особу в Україні і розвинених країнах світу, доведено суттєве відставання національної економіки за рівнем створення доданої вартості та добробуту населення. Обґрунтовано, що економічне лідерство більшості провідних країн світу базується на домінуванні високотехнологічної переробної промисловості, яка інтегрована в глобальні ланцюги створення доданої вартості, розвитку інноваційних секторів та індустрії інформації і знань. В роботі відстежена і проілюстрована, зокрема статистичними даними, наявність прямого взаємозв'язку між рівнем ВВП, конкурентоспроможністю економіки країн та обсягами виробництва продукції з високою доданою вартістю. Доведено, що збереження сировинної та напівсировинної моделі розвитку стримує і обмежує можливості України в напрямку сталого економічного зростання, технологічного суверенітету та інтеграції в міжнародні виробничі екосистеми. Сформульовано стратегічні орієнтири щодо переходу від стану деіндустріалізації до моделі високотехнологічного відновлення промисловості з акцентом на розвиток машинобудування, електроніки, оборонно-промислового комплексу, цифрових і «зелених» технологій. Обґрунтована необхідність осучаснення і активізації державної промислової політики, застосування оновлених підходів до визначення стратегічних галузей національного господарства, формування інноваційних екосистем, інтеграції економіки нашої країни до європейських ланцюгів створення вартості, як визначальних передумов економічного відновлення України.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт (ВВП), ВВП у розрахунку на одну особу, додана вартість виробництва, промисловість, переробна промисловість, обсяг реалізованої продукції, відновлення промисловості, промислова політика, реіндустріалізація, високотехнологічне виробництво.

Abstract. The article examines the structural prerequisites and strategic guidelines for industrial development in our country in the context of a prolonged period of deindustrialization, as well as military destruction and the necessity for post-war recovery of the national economy. As the experience of the world's leading countries convincingly proves, it is high-tech industries that are capable of ensuring the transition from a raw material-based model of economic development to an innovation-industrial growth trajectory. Based on a comparative analysis of the dynamics of indicators such as gross domestic product (GDP) and GDP per capita in Ukraine and developed countries, it has been proven that the national economy lags significantly behind in terms of value added and population welfare. It is substantiated that the economic leadership of most of the world's leading countries is based on the dominance of high-tech manufacturing, which is integrated into global value chains, the development of innovative sectors, and the information and knowledge industry. The paper tracks and illustrates, in particular with statistical data, the existence of a direct correlation between GDP, the competitiveness of countries' economies, and the volume of high value-added production. It is proven that maintaining the raw material and semi-raw material model of development hinders and limits Ukraine's opportunities for sustainable economic growth, technological sovereignty, and integration into international production ecosystems. Strategic guidelines have been formulated for the transition from deindustrialization to a model of high-tech industrial recovery with an emphasis on the development of mechanical engineering, electronics, the defense-industrial complex, digital and green technologies. The necessity to modernize and activate state industrial policy, apply updated approaches to identifying strategic sectors of the national economy, form innovative ecosystems, and integrate our country's economy into European value chains as prerequisites for Ukraine's economic recovery has been substantiated.

Keywords: gross domestic product (GDP), GDP per capita, added manufacturing value, industry, manufacturing industry, sales volume of products, industrial recovery, industrial policy, reindustrialization, high-tech manufacturing.

Постановка проблеми. Впродовж трьох десятиліть промисловий сектор України зазнав глибоких структурних деформацій, що обумовило скорочення частки переробної промисловості, деградацію високотехнологічних виробництв (та навіть, повне зникнення окремих з них) і посилення сировинної орієнтації експорту. Такі тенденції і процеси суттєво обмежили формування дже-рел економічного зростання країни, знизили технологічну складність національної економіки та, в кінцевому результаті, закріпили її периферійне положення у глобальних ланцюгах створення доданої вартості. Воєнні дії і знищення промислової інфраструктури суттєво загострили накопичені дисбаланси, критичну залежність країни від імпорту технологічно складної продукції та зруйнували налагоджені виробничі ланцюги.

Водночас процес відновлення національної економіки наразі створює унікальне «вікно можливостей», що передбачає перехід від інерційної моделі відтворення застарілої промислової структури до якісно нової моделі розвитку, заснованої на високотехнологічному виробництві, інноваціях та інтеграції в європейські виробничі екосистеми. Однак відсутність цілісної стратегії/ концепції/ програми реіндустріалізації, обмежені інвестиційні ресурси, недосконалість промислової політики та дефіцит інструментів стимулювання високотехнологічних галузей зумовлюють ризик відновлення промисловості на примітивній технологічній основі. За цих умов актуалізується потреба в науковому обґрунтуванні стратегічних пріоритетів і механізмів відновлення високотехнологічної промисловості як ключової передумови сталого економічного розвитку, технологічного суверенітету і національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо структурних змін економіки та реіндустріалізації як ключового чинника відновлення розвитку країни; впливу структурних деформацій промисловості на стан національної економіки, промислової політики як у довоєнний період, так і в умовах війни та під час післявоєнної відбудови; обґрунтування стратегій розвитку держави – є об'єктом досліджень багатьох науковців і дослідників. У своїх працях ці напрямки досліджували В. Мазур, І. Підричева, В. Ляшенко, Ю. Кіндзерський, Л. Дейнеко, В. Антонюк. Разом з тим, в умовах існування суперечностей між задекларованим курсом країни на євроінтеграцію і технологічну модернізацію

та одночасно збереженням примітивної структури промисловості з незначною часткою галузей, що генерують високу додану вартість, існує об'єктивна необхідність поглибленого наукового аналізу шляхів і механізмів відновлення високотехнологічної промисловості в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В умовах деіндустріалізації та масштабних втрат промислового потенціалу через повномасштабну воєнну агресію, надзвичайно актуалізується проблема формування нової моделі сталого розвитку промисловості в Україні, забезпечення стійкого економічного зростання та інтеграції України до глобальних виробничих ланцюгів. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування необхідності відродження та відновлення високотехнологічної промисловості країни, вивчення передумов, обрання стратегічних напрямів і інструментів реіндустріалізації, визначення пріоритетних шляхів і інструментів державної політики її відновлення в сучасних умовах, що і обумовило мету цього дослідження.

Виклад основних результатів дослідження. В глобалізованому світі стан економіки країни, а відтак і міра добробуту її населення, залежить від рівня розвитку промисловості. Переконалим підтвердженням цього, загалом доведеного досвідом провідних країн, факту є, зокрема дослідження такого економічно промовистого показника, як величина валового внутрішнього продукту (ВВП), та співставлення його із обсягом реалізації промислової продукції / величиною доданої вартості виробництва. На наше переконання, використання розміру ВВП, причому саме у розрахунку на одну особу, надає можливість проведення найбільш коректного і об'єктивного аналізу економічних досягнень кожної окремої країни. Що стосується часового періоду, обраного нами для аналізу, то числові зрізи були взяті за 2010 р. – рік, що вважається початком сучасної економічної статистики після глобальної світової кризи 2008–2009 рр.; за 2015 р. – рік, який є серединою другого десятиліття з важливими структурними змінами в промисловості; за 2020 р. – рік початку пандемії Covid-19 та значних зсувів в економіці; 2021–2023 рр. – роки відновлення після пандемії і, в той же час, глобальних змін ланцюгів постачань на тлі стану політичної, економічної нестабільності та невизначеності в світі.

На підставі даних Державної служби статистики України нами був проведений порівняльний аналіз

(Табл. 1) окремих провідних економік світу по зазначених показниках та порівняння його із відповідними економічними результатами України.

Зберігають лідерство впродовж тривалого періоду Сполучені Штати Америки із найвищим рівнем ВВП, підтверджуючи тим самим статус найбагатшої країни світу. За період з 2010 р. по 2023 р. країна демонструє впевнене поступове зростання показника ВВП – темп його приросту лише за 2023 р. порівняно із попереднім роком складає 2,5%.

До речі, на США припадає майже 26% глобального ВВП [2], який у 2023 році сягнув 105,4 трлн дол (за поточним курсом – авт.), збільшившись на 3,2% за рік [2]. Другою країною в світі за величиною економіки у 2023 р. є Китай із показником загального обсягу ВВП в розмірі 17,66 трлн [2] та величиною ВВП на одну особу в 12040 дол. [2].

Зіставлення показників обсягу ВВП України та інших країн за період 2010–2023 рр. свідчить про суттєве відставання нашої країни. Загальний обсяг ВВП України, навіть до початку російської агресії, у 2021 р. дорівнював 375,8 млрд дол. США (за паритетом купівельної спроможності (ПКС) 2010 року) і був меншим у понад 10 разів, ніж у Німеччині, у понад 7 разів, ніж у Сполученому Королівстві, у 5,6 рази, ніж у Італії (Табл. 1). Порівняння показника загального обсягу ВВП нашої країни і Польщі (що вважаємо методологічно доцільним, адже вони наприкінці минулого століття перебували у схожих стартових умовах і мали економіки, які переходили від планової моделі господарювання до ринкової) також демонструє відставання України порівняно із Польщею у більше, ніж 3 рази (Табл. 1). Рівень досліджуваного показника України воєнного часу – за 2022–2023 рр. демонструє значне падіння його у 2022 р. з темпом зниження 28,8% до попереднього 2021 р. і приростом у 2023 р. у 5,5% порівняно із 2022 р., а також – ще більший розрив в порівнянні із наведеними вище країнами.

Але для отримання більш об'єктивної оцінки економічних здобутків країн нами був застосований такий показник, як розмір ВВП у розрахунку на одну особу (Табл. 1), що надало можливість провести більш корек-

тні дослідження саме у співставних умовах і сформулювати наступні висновки.

ВВП у розрахунку на одну особу населення в Україні у 2021 р. становив 9100 дол. США (ПКС 2010 року) (Табл. 1) і був меншим у 5 разів, ніж у Німеччині; у 4,3 і 4,2 рази, ніж у Сполученому Королівстві та Франції відповідно; у 3,9 рази, ніж в Італії; у 3,5 рази, ніж у Польщі; а також у 6,3 рази порівняно із США.

Слід зазначити, що за даними Світового банку різниця у відставанні нашої країни як за показником загального обсягу ВВП за курсом поточного долару (Табл. 2), так і за розміром ВВП в розрахунку на одну особу є ще більш суттєвою порівняно із багатьма країнами світу з високорозвиненими економіками (Табл. 3).

За статистичними даними Світового банку обсяг ВВП нашої країни за курсом поточного долару був у десятки разів меншим порівняно із провідними європейськими країнами як у 2021 р. (зокрема у 22 рази, ніж у Німеччині, у 15,9 рази, ніж у Великобританії, у 14,9 рази, ніж у Франції, у 10,9 рази, ніж в Італії, та у 3,4 рази, ніж в Польщі), так і за 2024 р., (зокрема у 24 рази, ніж у Німеччині, у 19,3 рази, ніж у Великобританії, та у 4,8 рази, ніж в Польщі) (Табл. 2).

Але вражає розмірами відмінності такий показник, як обсяг ВВП у розрахунку на одну особу. Відповідні порівняння показника обсягу ВВП у розрахунку на одну особу за курсом поточного долару за даними Світового банку (Табл. 3) дозволили зробити такі висновки.

Зіставлення вищезазначеного показника показує надзвичайне відставання України порівняно із багатьма країнами із високорозвиненою економікою. Так, впродовж у 2010–2024 рр. розмір ВВП у розрахунку на одну особу в Італії становив від 35,9 тис. дол. до 40,4 тис. дол., у Франції – від 40,7 тис. дол. до 46,1 тис. дол., у Великобританії – від 39,8 тис. дол. до 53,2 тис. дол., в Німеччині – від 42,4 тис. дол. до 56,1 тис. дол. та в Польщі – від 12,6 тис. дол. до 25,1 тис. дол. Набагато вищим цей показник є в США, який в 2024 р. склав – 84,5 тис. дол. Приведені показники (Табл. 3) у 5–15 і більше разів перевищують рівень ВВП на одну особу порівняно із Україною.

Таблиця 1 – Динаміка ВВП провідних країн світу та України у 2010–2023 рр. (в дол. США за паритетом купівельної спроможності (ПКС) 2010 року)

Країна/показники		2010 р.	2015 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Україна	ВВП, млрд дол.	378,3	337,1	363,3	375,8	267,7	282,6
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	8,2	7,9	8,7	9,1	...	...
США	ВВП, млрд дол.	15049,0	16850,5	18136,2	19188,1	19559,5	20056,8
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	48,6	52,7	54,8	57,6	58,4	59,6
Німеччина	ВВП, млрд дол.	3249,0	3531,4	3633,9	3767,2	3818,8	3808,7
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	40,5	43,2	43,7	45,3	45,6	45,1
Франція	ВВП, млрд дол.	2335,2	2465,4	2436,6	2604,3	2671,2	2696,3
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	36,1	37,2	36,0	38,4	39,2	39,5
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	ВВП, млрд дол.	2290,2	2525,0	2440,8	2652,5	2767,8	2770,6
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	36,5	38,8	36,4	39,6	40,9	...
Італія	ВВП, млрд дол.	2092,4	2021,7	1918,9	2090,3	2191,1	2206,8
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	35,0	33,6	32,3	35,4	37,1	37,4
Канада	ВВП, млрд дол.	1363,6	1515,5	1575,7	1661,2	1729,4	1757,1
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	40,2	42,5	41,5	43,5	44,5	44,0
Польща	ВВП, млрд дол.	798,6	932,4	1099,6	1175,8	1237,5	1240,6
	ВВП на 1 особу, тис. дол.	21,0	24,5	29,6	31,8	32,8	33,0

Джерело: складено авторами за [1, с. 256–257; с. 260–261]

Таблиця 2 – Загальний обсяг ВВП в країнах світу за курсом поточного долару за даними Світового банку, млрд дол. США

Країна / роки	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	141,2	91,0	156,6	199,8	161,9	181,2	190,7
США	15050,0	18210,0	21060,0	23320,0	25600,0	27290,0	28750,0
Німеччина	3470,0	3430,0	3940,0	4360,0	4200,0	4560,0	4690,0
Франція	2650,0	2440,0	2650,0	2970,0	2790,0	3060,0	3160,0
Великобританія	2500,0	2950,0	2720,0	3190,0	3180,0	3420,0	3690,0
Італія	2140,0	1850,0	1910,0	2180,0	2100,0	2320,0	2380,0
Польща	478,1	480,	605,9	689,2	695,6	812,5	917,8

Джерело: складено авторами за розрізненими даними Світового банку [3]

Таблиця 3 – Обсяг ВВП в країнах світу у розрахунку на одну особу за курсом поточного долару за даними Світового банку, тис. дол. США

Країна / роки	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	3,0	2,1	3,7	4,8	4,2	5,1	5,4
США	48,6	56,6	63,5	70,2	76,7	81,0	84,5
Німеччина	42,4	41,9	47,4	52,3	50,5	54,8	56,1
Франція	40,7	36,7	39,2	43,7	40,9	44,7	46,1
Великобританія	39,8	45,3	40,8	47,7	47,1	49,9	53,2
Італія	35,9	30,6	32,1	36,9	35,7	39,3	40,4
Польща	12,6	12,6	16,1	18,6	18,9	22,1	25,1

Джерело: складено авторами за розрізненими даними Світового банку [3]

Що стосується таких європейських країн, як Норвегія, Швейцарія, Люксембург, то в них на одну особу припадає відповідно – 86,8 тис. дол., 103,9 тис. дол. та 137,8 тис. дол. створеного ВВП (за даними [3]), а це відповідно – в 16 разів, 19 разів та 25 разів більше, ніж в Україні.

Результати проведеного аналізу свідчать про необхідність пошуку рішень щодо стабілізації і зміцнення економіки та забезпечення фінансової безпеки країни. Це наукове завдання є особливо актуальним в умовах повномасштабної війни, коли критичні обставини вимагають негайних і нестандартних рішень, які, тим не менш, мають базуватися на провідному досвіді економічно успішних країн.

На розмір створеного ВВП у країнах світу впливає значний перелік чинників та простежується множинна кореляція залежності його величини від впливу багатьох факторів і умов. І передусім в досліджуваних країнах таким визначальним чинником, є показники, пов'язані із промисловим виробництвом. Тісний взаємозв'язок між обсягами ВВП та виробничою доданою вартістю та/або обсягом реалізованої промислової продукції можна чітко прослідкувати на прикладі економічно успішних країн, а також по негативному результату, зокрема в Україні. Причому, чим більшим є випуск дороговартісних і високотехнологічних видів продукції із значною часткою доданої вартості, тим більшим є потенціал для зростання ВВП.

Зрозуміло, що є винятки з цього правила, наприклад Люксембург (країна, що є лідером за обсягом ВВП на особу населення, як зазначалося вище, причому впродовж тривалого періоду), основний відсоток валової вартості якого формується в сфері фінансових послуг, і саме фінансовий сектор визначений в країні як «рушій економіки» [4] (хоча справедливості заради треба зазначити, що 10% ВВП формує промисловість, включно з металургією). Основними економічними секторами в таких країнах, як Ірландія і Швейцарія, які разом із Люксембургом займають перші місця в пере-

ліку держав з найвищими показниками розміру ВВП в розрахунку на одну особу, є також фінанси і технології [4]. Маємо зазначити, що в Україні на фінансову і страхову діяльність впродовж досліджуваного періоду в структурі загальної валової доданої вартості за видами економічної діяльності в обсязі валового внутрішнього продукту (у фактичних цінах) припадало лише від 5,6% у 2010 р. до 2,5% у 2023 р. [1, с. 93].

Але переважна більшість країн, що складають центр світового господарства, є провідними постіндустріальними державами, в яких домінує інноваційний сектор економіки з високотехнологічною промисловістю і надрозвиненою індустрією знань. У світі такий показник, як частка переробної промисловості у ВВП впродовж 2020–2022 рр. загалом був стабільним і становив у середньому 15–16 % (у країнах ЄС – 15 %) [5]. В той час як в Україні в загальному обсязі валової доданої вартості в 2023 р. припадало на переробну промисловість – 8,3% (у 2022 р. – 7,6%), на добувну промисловість і розроблення кар'єрів – 4,3% (у 2022 р. – 4,4%), на сільське, лісове та рибне господарство – 7,5% (у 2022 р. – 8,6%), на інформацію та телекомунікації – 4,0% (у 2022 р. – 3,9%) (Табл. 4). А зокрема, у 2015 р. це співвідношення було наступним: на переробну промисловість припадало – 11,9%, на добувну промисловість і розроблення кар'єрів – 4,8%, на сільське, лісове та рибне господарство – 12,1%, на інформацію та телекомунікації – 3,6% [1, с. 93]. Відтак можна констатувати, що за період з 2010 р. по 2023 р. в Україні спостерігається зниження частки переробної промисловості у формуванні валової доданої вартості – з 13,0% до 8,3%, що слід вважати негативною тенденцією для національного господарства.

Загалом в країнах Центральної та Східної Європи у 2022 р. частка переробної промисловості у ВВП була на рівні 17–21 % (у Чехії – 21 %, Словаччині – 20,3 %, Польщі – 17,5 %, Угорщині – 17,2 %). У країнах Балтії – Литві, Латвії, Естонії – цей показник становив 16,3 %, 13 % і 12,8 % відповідно [5].

З цього приводу необхідно зазначити, що це лідерство у європейських країн, США та Канади вже перехопили країни Південної і Східної Азії та Тихоокеанського регіону. У 2022 р. частка переробної промисловості у ВВП у Китаї була 27,7 %, Таїланді – 27 %, Південній Кореї – 25,6 %, В'єтнамі – 24,8 %, Малайзії – 23,4 %, Сінгапурі – 20,5 %, Японії – 19,2 %, Індонезії – 18,3 % [5].

Якщо провести ретроспективний аналіз показників розвитку промислового комплексу нашої країни (з урахуванням вищенаведених статистичних даних), то слід зазначити, що в структурі економіки нашої країни промисловість традиційно була і є однією із визначальних галузей. Це твердження обґрунтовується не тільки її участю у формуванні ВВП, але й динамікою розвитку (зокрема (Табл. 5), а також обсягом отриманої експортної виручки країни і кількістю створених робочих місць.

Найбільшу питому вагу в структурі реалізованої продукції впродовж 2010–2024 рр. займала саме промислова продукція, складаючи від 31,8% до майже 35% в загальному обсязі в різні роки за цей період. Проте, аналізуючи динаміку розвитку вітчизняної промисловості, необхідно відмітити масштабні процеси її деградації.

У десятиліття, що передувало здобуттю незалежності, індустрія України характеризувалася тісним поєднанням галузей паливно-енергетичного і металургійного комплексу з високо розвинутим машинобудуванням і хімічною промисловістю. За підсумками 1991 питома вага України у світовому виробництві промислової продукції становила 0,57 %. Проте складні умови економічного розвитку перехідного періоду мали наслідком спадну динаміку: у 2013 частка Укра-

їни у світовому виробництві промтоварів скоротилася до 0,2 %, у 2016 – 0,16 %. Щодо далі зменшувалася і питома вага української економіки в світі: 1991 – 0,36 %, 2013 – 0,17 %, 2016 – 0,12 % [6].

Відомий норвезький економіст Ерік Райнерт свого часу зазначив: «Україна – унікальна держава, тому що у свій час ви були одними з перших, хто провів індустріалізацію, ви були дуже багатою країною, і зараз ви дуже бідні, і стаєте ще біднішими. Я бачу причину вашої бідності саме в індустріалізації, якщо бути точніше, в її зворотному процесі – деіндустріалізації.» [7].

До 1990 р. Україна відносилася до категорії індустріально розвинених країн світу. В наступні роки через відсутність відповідної промислової стратегії і політики цей статус був втрачений, в результаті чого відбулося суттєве зниження частки переробної промисловості у ВВП, технологічна примітивізація виробництва, зникнення деяких галузей і підгалузей промисловості тощо. І наразі за класифікацією UNIDO (Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку) Україна віднесена до групи країн з промисловою економікою, що розвивається (не є розвинутою) (Middle-income industrializing economies) [8], опинившись поза межами таких груп країн, як індустріально розвинені держави та економіки з розвинутою промисловістю.

Таким чином, нашими дослідженнями доведено, що існує прямий і тісний взаємозв'язок рівня стійкого економічного зростання країн, їх технічного суверенітету, конкурентоспроможності в глобальній економіці з ефективно працюючою високотехнологічною промисловістю.

Необхідно зауважити, що питання стосовно відновлення і розвитку промислового сектору в Україні є доволі часто обговорюваними і такими, що перебува-

Таблиця 4 – Структура валової доданої вартості України у 2010–2023 рр., % (у фактичних цінах)

Галузі / роки	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Валовий внутрішній продукт	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі						
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5,7	4,8	4,6	6,4	4,4	4,3
Переробна промисловість	13,0	11,9	10,1	10,3	7,6	8,3
Сільське, лісове та рибне господарство	7,4	12,1	9,3	10,9	8,6	7,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,8	2,7	2,9	3,3	4,4	4,7
Фінанси та страхова діяльність	5,6	3,4	3,1	3,0	3,0	2,5
Інформація і телекомунікація	3,0	3,6	5,0	4,7	3,9	4,0

Джерело: складено авторами на основі [1, с. 93]

Таблиця 5 – Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) в Україні у 2010–2024 рр.

Галузі/роки		2010	2015	2020	2022	2023	2024
Усього	млрд грн	3692,6	5716,4	11285,6	11485,9	14052,8	16459,4
	%	100	100	100	100	100	100
у тому числі	млрд грн	1173,8	1917,2	3524,7	4008,5	4543,6	5592,4
	% до заг. Σ	31,8	33,5	31,2	34,9	32,3	33,9
Промисловість	млрд грн	101,9	150,5	444,8	264,5	360,9	403,9
	% до заг. Σ	2,8	2,6	3,9	2,3	2,6	2,4
Будівництво	млрд грн	103,6	372,0	624,1	682,4	782,6	887,3
	% до заг. Σ	2,8	6,5	5,5	5,9	5,6	5,4
Сільське, лісове та рибне господарство	млрд грн	264,9	236,4	341,7	483,0	658,9	854,8
	% до заг. Σ	7,2	4,1	3,0	4,2	4,7	5,2
Фінансова та страхова діяльність	млрд грн	73,0	141,5	395,4	292,1	337,9	390,6
	% до заг. Σ	1,9	2,5	3,2	2,5	2,4	2,4
Інформація та телекомунікація	млрд грн						
	% до заг. Σ						

Джерело: складено авторами і розраховано на основі [1, с. 214–215]

ють в колі наукового, законодавчого, політичного і експертного дискурсу, але вважаємо за необхідне порушувати їх знову, адже війна і спричинені нею виклики змушують негайно змінювати ставлення до цієї надважливої для країни галузі. Більше того, ми переконані в тому, що ця тема має постійно бути в центрі уваги уряду і суспільства, а особливо в часи воєнної агресії.

В таких умовах особливого значення набуває необхідність актуалізації законодавчого унормування вищезазначеного напрямку, враховуючи те, що розвиток промисловості, в першу чергу залежить від промислової політики держави, яка впродовж тривалого періоду за визначенням провідних науковців «є неефективною, не орієнтується на національні інтереси і веде до деіндустріалізації держави» [9, с. 58].

З цього приводу зауважимо, що наразі діючим є Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики», датований 12.02.2003 р. (№ 102/2003) [10], до якого з дати прийняття не було внесено жодних змін і доповнень, що є абсолютно не характерним для вітчизняного законодавчого поля. Тобто формально можемо говорити, що саме цей документ (вже неактуальний для сьогодення за багатьма позиціями) є на теперішній час основою для державного регулювання промисловості і формування промислової політики в країні, визначає стратегічні пріоритети модернізації, структурних змін та інтеграції в глобальні економічні процеси.

В країні на четвертому році війни не затверджений стратегічний план/концепція/стратегія промислового розвитку. Натомість слід сказати про декілька зареєстрованих законопроектів, які визначають правові засади формування, координації і реалізації державної політики у сфері промисловості, стратегічні галузі, напрямки підтримки виробництва і модернізації тощо, зокрема: «Про засади державної промислової політики» («Про державну промислову політику»), «Про промислову політику та прогнозованість реального сектору економіки», але вони вже не один рік перебувають в стані розробки, розгляду і доопрацювання.

Певні відповіді на питання щодо теперішнього бачення урядом перспектив розвитку промисловості можна знайти в Національній економічній стратегії на період до 2030 року, затвердженій Постановою КМУ від 03.03.2021 № 179 (із змін. і доп.), та вони свідчать про недостатню підтримку стратегічних галузей промисловості країни. Так, серед іншого, в Національній економічній стратегії зроблені висновки про те, що «ключові сектори економіки потребують близько 300 млрд. доларів США зовнішніх та внутрішніх інвестицій» [11]. Зокрема у вказаному стратегічному документі зазначено, що до 2030 року «український ІТ-сектор потребує залучення 70 млрд. доларів США...»; «...український агропромисловий сектор потребує близько 50 млрд. доларів США...»; «...енергетичний сектор потребує щонайменше 25 млрд. доларів США...». А потреби української промисловості в залученні зовнішніх і внутрішніх інвестицій визначені на рівні «...20 млрд. доларів США до 2030 року з метою забезпечення модернізації виробничих потужностей та скорочення обсягів викидів шкідливих речовин...» [11]. Тобто, потреби в підтримці ключової галузі національної економіки, якою є промисловість, визначені у 2,5 разів меншими, аніж аграрного сектору,

причому спрямувати їх передбачається на «модернізацію виробничих потужностей», а відтак мова не йдеться про структурні зміни в промисловості. Таким чином, можна стверджувати про відсутність належної уваги в державі до визначення ключових напрямків промислового розвитку, до запуску механізмів реіндустріалізації, до формування конкурентних переваг країни, що базувалися б на високих технологіях, екологізації виробництва та інноваціях.

Разом з тим, маємо зазначити, що Міністерство економіки України під час Міжнародної конференції з відновлення України URC 2025 у Римі (11.07.2025 р.) презентувало концепцію промислової стратегії нашої країни, основною метою якої визначено: відновлення та розвиток конкурентоспроможної, інклюзивної та сталої промисловості України як основи економічного зростання та стратегічної автономії [12]. За словами заступника Міністра економіки України, «...промислова стратегія спрямована на створення сучасної економіки з високою доданою вартістю, яка зміцнить безпеку держави та інтегрує Україну до виробничих ланцюгів ЄС... Пріоритетними галузями визначено машинобудування, інфраструктуру та будівництво, ІТ та цифрові індустрії, оборонну та дуальну техніку, металургію (зокрема зелену), енергетику, агропереробку...» [12]. І передбачається впровадження Промислової стратегії України на період 2026–2030 рр. Але вважаємо, що остаточний варіант цього надзвичайно важливого стратегічного документу має бути обговорений і узгоджений із усіма учасниками системи – на рівні різних інституцій державної влади та громадськості із залученням широкого кола науковців, експертів і практиків.

Маємо глибокі переконання, що українська економіка потребує виходу із моделі «сировина – напівфабрикати» до моделі виробництва складної продукції з високою доданою вартістю (машинобудування, оборонні та подвійні технології, електроніка), тим більш, що потенціал і ємність країни в напрямку розвитку ОПК оцінюється як надвисокий. Так, за офіційною інформацією Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України тільки «...у 2024 році українські оборонні підприємства виготовили озброєння і військової техніки на 9 млрд дол, що втричі перевищує показники 2023 року» [13]. Відповідний стрибок за результатами діяльності 2024 р. порівняно із попереднім роком продемонстровано і в частині збільшення розміру капітальних інвестицій за такими видами економічної діяльності: виробництво електричного устаткування – з 1306 млн грн у 2023 р. до 3328 млн грн у 2024 р. або у 2,5 рази; виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань – з 2629 млн грн до 5760 млн грн у 2024 р. або у 2,2 рази; виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших автотранспортних засобів – з 4979 млн грн до 7683 млн грн у 2024 р. або у 1,5 рази [1, с. 184].

В даному випадку доцільним буде навіть розгляд питання щодо впровадження агресивної державної політики витрат на відбудову сталої вітчизняної промисловості. Мова наразі йдеться про «вікно можливостей» після руйнувань: відбудувати по-новому, а не за схемою «як було», адже після таких масштабних руйнувань з'являється шанс не відновлювати застарілу промислову структуру, а побудувати нову техно-

логічну, екологічну та інтегровану в глобальні ланцюги вартості. Це шанс «переступити» кілька стадій розвитку завдяки цифровізації виробництва, його автоматизації, поступово забезпечивши інтеграцію з промисловими екосистемами Євросоюзу. В умовах війни та геополітичної нестабільності промисловість стає елементом системи обороноздатності через виробництво озброєнь, електроніки, ремонт і модернізацію техніки, незалежність від критичного імпорту. В такому контексті високотехнологічна промисловість може виступити як мультиплікатор розвитку, коли одне сучасне промислове підприємство через галузеві колаборації «підтягне» постачальників (сировини, комплектуючих, запчастин, технологій), логістику, освіту, науку тощо, що в кінцевому результаті дозволить отримати ефект промислових екосистем, а не окремих ізольованих підприємств.

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що вирішення проблеми відродження високотехнологічної промисловості в Україні є не просто економічною темою – темою досліджень, а стратегічною умовою виживання та розвитку країни. Саме зміна моделі розвитку – від сировинної (напівсировинної) та периферійної до інноваційно-індустріальної, має забезпечити економічну стійкість, безпеку, збереження людського капіталу та інтеграцію України в глобальний економічний простір.

Висновки. Проведений аналіз динаміки ВВП та ВВП у розрахунку на одну особу показує глибоке й тривале відставання України від економічно розвинених країн, що має системний, а не циклічний характер, і яке було суттєво посилене військовою агресією РФ. Масштаб розриву в показниках з європейськими країнами і Сполученими Штатами Америки відображає структурну слабкість національної моделі розвитку,

яка не забезпечує створення високої доданої вартості, стійких джерел економічного зростання та в цілому збереження обороноздатності і суверенітету країни. Доведена наявність тісного взаємозв'язку між рівнем добробуту країн та масштабами і технологічно складністю їх промислового виробництва. Країни-лідери за показниками ВВП характеризуються високою часткою переробної промисловості, розвиненими високотехнологічними галузями та глибокою інтеграцією у глобальні ланцюги створення доданої вартості. В Україні ж простежується тривала тенденція до зниження ролі переробної промисловості, деіндустріалізація і закріплення сировинної спеціалізації, що підтверджується вітчизняними статистичними даними і міжнародними класифікаціями, зокрема UNIDO.

Встановлено інституційну незавершеність державної промислової політики України, що проявляється у фрагментарності і недосконалості стратегічних документів, відсутності сучасної комплексної промислової стратегії та недооцінці ролі промисловості у системі пріоритетів економічного розвитку. За цих умов зберігається ризик відновлення українського промислового сектору на застарілій технологічній основі без структурних зрушень у бік високотехнологічних виробництв.

Водночас повоєнне відновлення формує унікальне «вікно можливостей» для переходу до нової індустріальної моделі розвитку на засадах високотехнологічності, цифровізації, екологічної трансформації та інтеграції у європейські виробничі ланцюги. Розвиток високотехнологічної промисловості створить мультиплікативний ефект для економіки, підсилить технологічний суверенітет і обороноздатність та є стратегічною умовою переходу України на інноваційно-індустріальну траєкторію розвитку.

Бібліографічний список:

1. Статистичний щорічник України за 2024 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2025, Макачук А.В. (за редакцією), 2025, 272 с. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2024> (дата звернення: 15.09.2025).
2. Рейтинг 20 найбільших країн за ВВП у 2024 році. 19.08.2024. Сайт Профспілки металургів і гірників України. URL: <http://pmguinfo.dp.ua/mir/8055-rejting-20-najbilshikh-krajin-za-vvp-u-2024-rotsi> (дата звернення: 15.09.2025).
3. Вебсайт Світового банку. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 15.09.2025).
4. Мельник Олексій. 27.05.2025. Економічні досягнення Люксембургу: що варто знати про ВВП на душу населення. Фінансовий портал Finway. URL: <https://finway.com.ua/ekonomichni-dosyagnennya-lyuksemburgu-shho-varto-znati-pro-vvp-na-dushu-naselennya> (дата звернення: 18.09.2025).
5. Оцінки індустріальної конкурентоспроможності економіки та технологічного потенціалу у промисловості України. Експертна аналітика Національного інституту стратегічних досліджень. 12.08.2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/otsinky-industrialnoyi-konkurentospromozhnosti-ekonomiky-ta> (дата звернення: 18.09.2025).
6. Промисловий комплекс України: етапи розвитку. Електронна версія «Великої української енциклопедії». URL: https://vue.gov.ua/Промисловий_комплекс_України:_етапи_розвитку (дата звернення: 18.09.2025).
7. Ерік Райнерт. Україна повинна почати вирішувати сама, що їй робити і кому це продавати. РБК-Україна. 03.03.2017. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/erik-raynert-ukraina-dolzha-nachat-sama-1488462359.html> (дата звернення: 18.09.2025).
8. Промисловий розвиток. Звіт 2024. UNIDO, «Платформа промислової аналітики». URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-06/Industrial%20Development%20Report%202024.pdf> (дата звернення: 20.09.2025).
9. Проблеми промислової політики в Україні. Мазур В.Л. *Економіка України : Всеукраїнський щомісячний науковий журнал*, 2016. № 12 (661). URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2016-12-3/2016-12-3> (дата звернення: 20.09.2025).
10. Про Концепцію державної промислової політики. Указ Президента України від 12.02.2003 року № 102/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
11. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова КМ України від 03.03.2021 № 179 (із змін, і доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (дата звернення: 22.09.2025).
12. Мінэкономики презентувало бачення промислової політики на URC 2025 у Римі. 11.07.2025. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/e67b5bad-4cb3-4368-bb9e-d6b56730ac26?lang=uk-UA&title=MinekonomikiPrezentovaloBachenniaPromislovoiPolitikiNaURC2025-URimi> (дата звернення: 22.09.2025).
13. Міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Герман Сметанін залишає свою посаду. Звіт про основні результати роботи. 17.07.2025. Офіційний сайт Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України. URL: <https://mспu.gov.ua/news/ministr-z-pytan-stratehichnykh-haluzei-promyslovosti-ukrainy-herman-smetanin-zalyshaie-svoiu-posadu-zvit-pro-osnovni-rezultaty-roboty> (дата звернення: 23.09.2025).

References:

1. Statistical Yearbook of Ukraine for 2024. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2025, edited by A.V. Makarchuk, 2025, 272 p. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/statystychnyy-shchorichnyk-ukrayiny-2024> (accessed: 15.09.2025).
2. Ranking of the 20 Largest Countries by GDP in 2024. 19.08.2024. Website of the Trade Union of Metallurgists and Miners of Ukraine. URL: <http://pmguinfo.dp.ua/mir/8055-rejting-20-najbilshikh-krajain-za-vvp-u-2024-rotsi> (accessed: 15.09.2025).
3. World Bank Website. URL: <https://data.worldbank.org> (accessed: 15.09.2025).
4. Melnyk Oleksii. 27.05.2025. *Luxembourg's Economic Achievements: What You Should Know About GDP per Capita*. Financial portal Finway. URL: <https://finway.com.ua/ekonomichni-dosyagnennya-lyuksemburgu-shho-varto/> (accessed: 18.09.2025).
5. Assessments of the Industrial Competitiveness of the Economy and the Technological Potential of Ukraine's Industry. Expert analysis of the National Institute for Strategic Studies. 12.08.2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/otsinky-industrialnoyi-konkurentospromozhnosti-ekonomiky-ta> (accessed: 18.09.2025).
6. Industrial Complex of Ukraine: Stages of Development. Electronic version of the "Great Ukrainian Encyclopedia." URL: https://vue.gov.ua/Промисловий_комплекс_України:_етапи_розвитку (accessed: 18.09.2025).
7. Erik Reinert. *Ukraine Must Start Deciding for Itself What to Do and Whom to Sell It To*. RBC-Ukraine. 03.03.2017. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/erik-raynert-ukraina-dolzhna-nachat-sama-1488462359.html> (accessed: 18.09.2025).
8. Industrial Development. Report 2024. UNIDO, "Industrial Analytics Platform." URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-06/Industrial%20Development%20Report%202024.pdf> (accessed: 20.09.2025).
9. Problems of Industrial Policy in Ukraine. Mazur V.L. *Economy of Ukraine: All-Ukrainian Monthly Scientific Journal*, 2016, No. 12 (661). URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2016-12-3/2016-12-3> (accessed: 20.09.2025).
10. On the Concept of State Industrial Policy. Decree of the President of Ukraine dated 12.02.2003 No. 102/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text> (accessed: 22.09.2025).
11. On the Approval of the National Economic Strategy for the Period Until 2030. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.03.2021 No. 179 (as amended). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (accessed: 22.09.2025).
12. The Ministry of Economy Presented Its Vision of Industrial Policy at URC 2025 in Rome. 11.07.2025. Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/e67b5bad-4cb3-4368-bb9e-d6b56730ac26?lang=uk-UA&title=MinekonomikiPrezentuvaloBachenniaPromislovoiPolitikiNaUrc2025-URimi> (accessed: 22.09.2025).
13. Herman Smetanin, Minister for Strategic Industries of Ukraine, Resigns. Report on Key Results of Work. 17.07.2025. Official website of the Ministry for Strategic Industries of Ukraine. URL: <https://mspu.gov.ua/news/ministr-z-pytan-stratehichnykh-haluzei-promyslovosti-ukrainy-herman-smetanin-zalyshaie-svoiu-posadu-zvit-pro-osnovni-rezultaty-roboty> (accessed: 23.09.2025).

Стаття надійшла: 13.10.2025

Стаття прийнята: 06.11.2025

Стаття опублікована: 28.11.2025